

Lời kinh xưa

1

Lê Huy Trứ

April 21, 2026

Giải nghĩa, "Phàm hữu ngôn thuyết, đô vô thật nghĩa" trong Kinh Kim Cang, và "Ngôn thuyết đạo đoạn, tâm hành xứ diệt" trong Kinh Lăng Nghiêm

Câu "**Phàm hữu ngôn thuyết, đô vô thật nghĩa**" (凡有言說, 都無實義) trong *Kinh Kim Cang* và được soi chiếu trong *Kinh Lăng Nghiêm* là một tuyên ngôn cốt lõi của trí tuệ **Bát Nhã** — phá chấp vào ngôn ngữ, khái niệm, và hình tướng để hiển lộ **chân như vô tướng**.

1. Nghĩa đen và nghĩa bóng

- **Phàm hữu ngôn thuyết** — “Phàm hễ có lời nói ra.”
- **Đô vô thật nghĩa** — “Đều không có nghĩa thật.” → Tức là: *Mọi lời nói, mọi diễn đạt bằng ngôn ngữ đều không phải là chân lý tuyệt đối.*
- **Còn có nghĩa** – vừa nói ra đã sai rồi – hay nói vậy mà không phải như vậy

Trong *Kinh Kim Cang*, Đức Phật nói điều này sau khi giảng về “vô tướng, vô trụ, vô sở đắc” — để nhắc rằng **ngôn thuyết chỉ là phương tiện**, không phải cứu cánh.

2. Ý nghĩa trong Kinh Kim Cang

Kinh Kim Cang lấy **vô tướng làm tông, vô trụ làm thể, diệu hữu làm dụng**. Câu này khẳng định rằng:

- Mọi lời nói, mọi khái niệm, mọi pháp được diễn tả đều là **giả danh**.
- Chân lý không thể bị giới hạn trong ngôn từ.

Phật pháp dùng lời để **phá lời**, dùng ngôn để **diệt ngôn**, vì:

“Pháp thượng ung xả, hà huông phi pháp.” Tức là: *Ngay cả pháp cũng phải buông, huông chi phi pháp*.

“Đô vô thật nghĩa” không phải phủ nhận giá trị của lời nói, mà là **chỉ ra giới hạn của ngôn ngữ** — nó chỉ là **ngón tay chỉ mặt trăng**, không phải mặt trăng.

3. Liên hệ với Kinh Lăng Nghiêm

Trong *Kinh Lăng Nghiêm*, Đức Phật cũng dạy rằng:

“Ngôn thuyết đạo đoạn, tâm hành xứ diệt.” Nghĩa là: *Đạo không thể nói được, tâm không thể nghĩ bàn*. → Khi còn dùng lời để nói đạo, thì đạo đã bị giới hạn trong khái niệm. → Khi còn dùng tâm để nghĩ đạo, thì đạo đã bị vọng tưởng che phủ.

Câu nói, “**Đạo bất khả truyền, truyền bất khả đạo**” (道不可傳, 傳不可道) thường được quy cho **Lão Tử** (Laozi), người

sáng lập Đạo giáo, hoặc xuất hiện trong các tài liệu kinh điển của Đạo gia.

Dưới đây là ý nghĩa cốt lõi của câu nói này:

1. Ý nghĩa từng vế

- **Đạo bất khả truyền (道不可傳):** Đạo (chân lý tối thượng, bản thể của vũ trụ) là thứ không thể dùng lời nói, ngôn ngữ hay chữ viết để truyền đạt một cách trọn vẹn từ người này sang người khác.
- **Truyền bất khả đạo (傳不可道):** Nếu cái gì đó có thể truyền đạt được bằng lời (truyền), thì đó không còn là Đạo thực sự nữa (bất khả đạo).

2. Ý nghĩa triết học

Câu nói này nhấn mạnh vào tính **siêu việt** của Đạo:

- **Sự bất lực của ngôn ngữ:** Ngôn ngữ chỉ là phương tiện tạm thời, mang tính quy ước. Đạo là trải nghiệm trực tiếp, là sự giác ngộ nội tại. Khi bạn dùng lời để diễn tả, bạn đã giới hạn và làm méo mó bản chất thực sự của nó.
- **Sự tự ngộ:** Muốn hiểu Đạo, người học phải tự mình tu tập, tự mình cảm nhận và trải nghiệm thay vì chỉ nghe giảng hay đọc sách.

3. Liên hệ với câu mở đầu Đạo Đức Kinh

Câu này mang tinh thần tương đồng với câu mở đầu nổi tiếng trong *Đạo Đức Kinh*:

"Đạo khả đạo, phi thường Đạo; Danh khả danh, phi thường Danh."

(Đạo mà có thể diễn tả được bằng lời thì không phải là Đạo vĩnh hằng; Tên mà có thể gọi được thì không phải là tên vĩnh hằng).

Tóm lại: Đây là một lời nhắc nhở rằng những chân lý cao siêu nhất không nằm ở hình thức bên ngoài mà nằm ở sự thấu hiểu sâu sắc bên trong tâm thức.

Đơn giản, ai tu nấy chứng, nóng lạnh tự biết. Hay phức tạp hơn một chút đó là – ngôn ngữ để truyền siêu Âm – trí tuệ Quang Minh Tạng chỉ có thể truyền thụ qua Phật lực – Tâm truyền Tâm.

Tất cả phàm những triết lý hữu ngôn thuyết trên đều hướng đến **chân lý vượt ngoài ngôn ngữ (âm thanh) và tư tưởng (ánh sáng)** — mà Phật Giáo gọi **chân như, tánh giác, Phật tri kiến.**

4. Tương quan giữa hai kinh

Kinh Xưa	Công án	Ý nghĩa
Kim Cang	“Phàm hữu ngôn thuyết, đồ vô thật nghĩa.”	Mọi lời nói đều là giả danh, không phải chân lý.
Lãng Nghiêm	“Ngôn thuyết đạo đoạn, tâm hành xứ diệt.”	Đạo không thể nói, tâm không thể nghĩ.
Điểm hội tụ	Cả hai đều phá chấp ngôn và tâm.	Chân lý chỉ hiển lộ khi tâm vô trụ, ngôn vô ngại.

Đây là **pháp giới vô ngôn**, nơi **tánh giác tự hiển** — không cần lời, không cần nghĩ, chỉ cần – trong cái **nghe** chỉ là cái nghe, trong cái **thấy** chỉ là cái **thấy** – **biết như thật** – **như thị tri kiến**.

5. Bình giản

- “Phàm hữu ngôn thuyết” — mọi lời nói, mọi pháp, mọi giáo lý.
- “Đô vô thật nghĩa” — đều là phương tiện, không phải cứu cánh.
- “Ngôn thuyết đạo đoạn” — đạo vượt ngoài lời.
- “Tâm hành xứ diệt” — tâm vượt ngoài suy nghĩ.

Khi **ngôn diệt, tâm diệt**, thì **chân như hiển hiện**. Đó là **trí tuệ Bát Nhã** — thấy mọi pháp như huyễn, mà vẫn hành trong diệu hữu.

Ngôn là sóng, tâm là nước. Khi sóng lặng, nước hiện toàn chân.

Khi Ứng vô sở trụ thì nhi sinh kỳ tâm

Dưới đây là **mandala “Vô Ngôn – Vô Tâm – Chân Như”** theo cấu trúc **Hoa Nghiêm** để trực quan hóa tinh thần của hai câu kinh này như một **pháp giới Bát Nhã – vô sở trụ – tự hiển chân tâm**.

Cấu trúc của Mandala trên này biểu hiện **pháp giới Bát Nhã – vô sở trụ – tự hiển chân tâm**, đúng tinh thần hai câu kinh:

Kinh Kim Cang: “Phàm hữu ngôn thuyết, đô vô thật nghĩa.”

Kinh Lăng Nghiêm: “Ngôn thuyết đạo đoạn, tâm hành xử diệt.”

Cấu trúc biểu tượng

- **Trung tâm**: chữ “**真如**” (**Chân Như**) trên mặt nước tĩnh lặng, nơi trăng và tâm Phật hiển hiện — biểu tượng cho **tánh giác vô ngôn, vô tâm**.
- **Vòng trong**:

- **Trái – VÔ NGÔN:** hình quyền kinh tan biến, kèm câu “*Phàm hữu ngôn thuyết*” — biểu thị rằng **mọi lời nói đều là giả danh.**
- **Phải – VÔ TÂM:** hình bóng thiền sư/hành giả tan vào hư không, kèm câu “*Tâm hành xứ diệt*” — biểu thị **tâm suy nghĩ không thể đến đạo.**
- **Vòng giữa:**
 - Dưới trái: “*Đô vô thật nghĩa*” — mọi ngôn thuyết đều không thật.
 - Dưới phải: “*Ngôn thuyết đạo đoạn*” — đạo vượt ngoài lời.
- **Vòng ngoài:**
 - Trên: “*Ngôn thuyết đạo đoạn, tâm hành xứ diệt.*”
 - Dưới: “*Phàm hữu ngôn thuyết, đô vô thật nghĩa.*” Hai hoa sen ở đáy tượng trưng cho **tâm Bát Nhã – tịch chiếu vô ngại**, nơi trí tuệ và từ bi hòa làm một.

Ý nghĩa quán chiếu

Mandala này diễn tả **sự siêu việt của Chân Như:**

Ngôn dứt mà đạo thông, Tâm lặng mà tánh hiện, Vô ngôn, vô tâm — **Chân Như tự sáng.**

Đây là **pháp giới vô sở trụ**, nơi **tánh giác tự hiện**, không thể nói, không thể nghĩ, chỉ có thể **trực ngộ** — đúng tinh thần Bát Nhã và Lăng Nghiêm:

“Không lời mà hiển đạo, Không tâm mà thấy chân.”

Ohm!